

Hector Estrup¹

16. JANUAR 1934 – 2. OKTOBER 2016

AF NIELS KÆRGÅRD

Med Hector Estrups død den 2. oktober 2016 mistede dansk økonomi og Videnskabernes Selskab en tænkner, der var helt sin egen. Han var på mange måder det modsatte af, hvad der er moderne i økonomien for øjeblikket. Hvor det i dag drejer sig om at publicere flest mulige artikler i inter–nationale tidsskrifter med specifikke matematiske eller statistiske delresultater, så var Hectors interesse at analysere fagets fundament. Det var i høj grad de basale forudsætninger, alle andre tog for givne, som han tænkte over og skrev om. Og han var ret uinteressert i, hvor det blev publiceret. Bortset fra en enkelt tidsskriftartikel og disputatsen har han kun skrevet på dansk. Og det var ikke, fordi han, som visse økonomer, gik ind i den offentlige debat og blev journalistisk; så vidt jeg ved, har han aldrig skrevet en artikel i dagspressen.

Det er meget svært at tegne et dækkende billede af Hector, uden at det bliver for spraglet og fragmen-teret. Oldebarn af konseilspræsidenten, godsejer på Skaføgård, bestyrelsesmedlem bl.a. i Foreningen af skov- og landejendomsbesiddere, i Det Dansk-franske Dampskibsselskab, i Nationaløkonomisk Forening og i BRFFonden, en teoretisk orienteret professor, kammerherre og ven af kongehuset. En kender og velvillig tolker af både Adam Smith og Karl Marx. Det ser broget ud, men var der noget, Estrup ikke var, så var det broget, spraglet og fragmenteret.

Han var også et aktivt medlem af Videnskabernes Selskab; indvalgt i 1980 og kasserer og medlem af præsidiet fra 1991 til 2001. Faktisk kom han ind i miljøet omkring Selskabet og Carlsberg allerede inden indvalget, da han i 1968 blev gift med Irene Vøgg, et oldebarn af Carl Jacobsen. Estrups svigermor var således det sidste medlem af Jacobsen-familien, der boede i Carls villa, Valby Langgade 1. Estrups doktormiddag blev derfor også holdt i Glyptotekssalen i tilknytning til Valby Langgade 1 med Elefantøl fra fad.

Han blev cand.oecon. fra Aarhus Universitet i 1960 og var så værnepligtig ved garderhusarerne i Næstved, hvor han og den senere økonomiske vismand Jørgen Birk Mortensen var de eneste, der ikke havde forladt undervisningssystemet direkte fra folkeskolen, og hvor det eneste, der interesserede de andre, var damer, bajere og motorcykler. I 1962 kom han til Københavns Universitets Økonomiske Institut og begyndte at undervise. Jeg begyndte selv på polit.-studiet det år, og den nyansatte Hector Estrup var min første lærer i økonomi. Pensum var Eric Schneiders tyske lærebog *Einführung in die Wirtschaftstheorie*. Det var en tid, da der blev stillet krav både til de unge studenter og de nye lærere.

Hectors karriere i de følgende år kunne have ført til en livsbane, der ville ligne mange af de ledende moderne økonomers. Hans første artikel fra 1960 var om moderne vækstteori. Med bl.a. artikler af amerikaneren Robert Solow fra 1956-57 - artikler, der resulterede i, at han fik Nobelprisen i økonomi - var den langsigtede vækst kommet i centrum på konjunkturteoriens bekostning som det absolut mest aktuelle forskningsemne på det tidspunkt, eller med Estrups kollega Anders Ølgaards ord: "Imidlertid kan man jo ikke samtidigt stange ål og gå på harejagt, og spørgsmålet er vel, om man ikke tilstrækkeligt længe har stanget de Keyneske ål, så det snart kunne være på tide at prøve at jage harer på vækstens udstrakte vidder".

I 1965-66 var han på studieophold på MIT og havde da allerede været et halvt år ved Det Europæiske Institut i Torino. I 1968 blev han som 34-årig konstitueret som professor på CBS, og der var han, til han i 1974 blev professor på Københavns Universitets Økonomiske Institut. Hans første og eneste internationale tidsskriftartikel kom i *Scandinavian Economic History Review* i 1966, og hans disputats fra 1977 (antaget allerede i 1974) var også på engelsk (*Essays in the theory of Income Creation*). Det kunne på overfladen ligne begyndelsen på en moderne internationalt orienteret forskerkarriere - og det på et tidspunkt, da længere udlandsophold og publikationer på engelsk var sjældne.

Men ser man nærmere på hans publikationer, tegner de allerede her et billede af det, der skulle blive hans kendemærke: En dyb interesse for økonomiens

basale grundlag og historien. En række af de tidlige artikler drejer sig om problemstillingerne hos de klassiske økonomer og Karl Marx. I 1968 skrev han om Ricardos og Marx' arbejdsværdilære og betingelserne for en sammenhæng mellem arbejdsværdier og priser. Det var en uortodoks "generalisering" af arbejdsværdilæren, der ikke faldt i de ortodokse marxisters smag, og som derfor gav anledning til en længere debat i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*.

Selv om det ville være helt forkert at hævde, at Hector på noget tidspunkt nærmede sig marxismen, så nærmede han hele livet igennem en betydelig beundring for Karl Marx som klassisk økonom. I Hectors teoriehistoriske lærebog fra 1998 får Karl Marx hele to kapitler, der slutter med et afsnit med overskriften "Marxismens diskrete charme", hvori det hedder:

Det Marx'ske system vil, for den der sætter sig ind i det, for al eftertid stå som det, man nærmest kan kalde et tankens kunstværk, en analytisk symfoni, hvor logiske harmonier og dialektiske disharmonier stemmes sammen i overraskende og inciterende akkorder, varierende over et grundlæggende tema af stor enkelhed, og bygget sammen til den samlende helhed, der er ethvert kunstværks særkende. Dertil udført i en litterær stil, der til fulde mestrer den ondsksfulde sarkasme, som selvfølgelig ikke kan have været behagelig for dem, det gik ud over, men som ud fra en rent æstetisk betragtning må siges at være perfekt. Det er en stil, der har fristet mange marxister – forståeligt nok – men gerne med et ret fortvivlende resultat.

Et centralt spor i Estrups forfatterskab var allerede fra begyndelsen den økonomiske teoris historie. Allerede i 1964 skriver han artiklen "Økonomisk metode i historisk lys" i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, og emnet bliver en ledetråd i hele forfatterskabet. Hans eneste engelsksprogede tidsskriftartikel fra 1966 handler om en pengeteoretisk diskussion fra 1300-tallet. Det er karakteristisk, at han interesserede sig meget for de allerførste spor af økonomisk tænkning. I hovedværket om den danske teoriehistorie, bogen *Danske Økonomer* fra 1976, skriver han således om Holberg som økonom. En lang række teoriehistoriske artikler og bøger, bl.a. en bog om David Ricardo fra 2002, skrevet til serien *Økonomiens Konger*, kunne nævnes. Der er dog ingen tvivl om, at hans teoriehistoriske hovedværk er "lærebogen" *Nogle grundtræk af den økonomiske teoris udvikling*, der kom i 1991 og så igen i en omarbejdet og udvidet udgave i 1998. Den har jeg tidligere anmeldt og karakteriseret i en anmeldelse i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*:

For enhver anmelder er det en drøm at opspore en perle, som er så ydmygt indfattet, at ingen har opdaget den. En vordende primadonna

i en provinsrevy eller et gastronomisk geni i køkkenet på en forfalden landevejskro. Hector Estrups bog er en sådan perle. Den er startet som nogle ”elementære” noter til polit-studiets 1. årsprøve, kom så i 1991 som en egentlig lærebog og er nu kommet i en ny, meget revideret udgave med flere nye kapitler. Den er således skrevet som en typisk lærebog, som givetvis bliver overset af næsten alle andre end dem, der bliver tvunget til at læse den. Men den kan med fornøjelse læses som en tænksom, sprudlende veloplagt diskussion af økonomiens fundamentale problemstillinger.

Der kommer, også på dansk, en lang række debatbøger om økonomi og samfundsviden—skabelig metode – flere af dem går i store oplag. Men ofte er de bygget på nogle skråsikre og overfladiske formuleringer, hvor kerner og avner ikke er stærkt adskilt. Vil man imidlertid forlade disse fast-food-produkter og søge til mere solide måltider, så er Estrups bog et godt valg. Hvordan den virker som lærebog for førsteårsstuderende, er et andet spørgsmål, som ikke skal tages op her. Men læsere, der sætter sig ind i den, får et overblik, som mange økonomer af i dag savner. Den forbenede marxist og den troende markedstilhænger vil opdage, at det, de stolede på var hele verdenshavet, kun er Frederiksholms Kanal. Og det er vel netop moralen i al god teorihistorie.

I tæt forbindelse med det teorihistoriske forfatterskab er disputatsen *Essays in the Theory of Income Creation*. Selv om det er en bog på 261 sider, er det ikke en monografi, men netop en essaysamling i Hectors typiske stil, dvs. en meget selvstændig refleksion over fundamentale problemer i økonomien, her den makroøkonomiske indkomstdannelse. Og med en vis foragt for skribenter, der prøver at doku—men—tere deres belæsthed med et væld af litteraturhenvisninger. Førsteopponenten, Oslo-professoren Leif Johansens, karakteristik er rammende:

Avhandlingens form og indhold er ikke slik at en kan ta ut klare teoremer (eller empirisk etablerede resultater) og si at dette er forfatterens resultat i de forskjellige dele av avhandlingen. Avhandlingen er mer som en strøm av refleksjoner, synspunkter og tolkinger og her og der med mer håndfast analyse.

Bogens betydning blev nok, som nævnt af Nørregaard Rasmussen i hans opposition, hæmmet af at være et led i det danske disputatssystem. Den kom på et tidspunkt, da samspillet mellem mikro- og makroøkonomisk teori var intenst internationalt diskuteret, og hvor ”uligevægtsmodeller” var et centralt tema. Var Estrups arbejder kommet som artikler i internationale tidsskrifter, kunne de være kommet til at spille en rolle i den debat, men for en bog på et dansk forlag var det udelukket.

Selv om Estrup aldrig har lavet konkrete analyser af praktiske økonomiske problemer, står han for mange videnskabsteoretikere som den praktiske økonomis filosof. Det passer med mine egne erfaringer som økonomisk vismand. Selv om han aldrig var i nærheden af de økonomisk-politiske debatter, som vismændene var ude i, så var han den, der mest dybtgående tænkte over det for en vismand centrale spørgsmål, hvor grænsen går mellem at optræde som økonomisk ekspert og så at politisere.

Det teoretiske svar, at ”er-udsagn” er videnskab, mens ”bør-udsagn” er politik, er ikke til megen hjælp. De fleste ”politiske” udsagn er i virkeligheden ”er-udsagn”. Denne skarpe sondring mellem objektive analyser og subjektive værdidomme opgiver Estrup derfor. Den traditionelle skelnen mellem videnskabelige og politiske argumenter lader sig, ifølge Estrup, ikke opretholde. Men det betyder ikke, at der ikke er forskel på videnskab og politik. Sondringen er bare en anden; videnskabsmændene søger alene gode argumenter, mens politikere skal træffe beslutninger og har ansvaret for disse beslutninger. Der er altså ikke videnskabelige og politiske argumenter, men kun gode og dårlige argumenter. Fordi politikerne skal træffe beslutninger under tidspres, kan de i højere grad end videnskabsmændene blive tvunget til at basere sig på holdninger og ideologi; der er ikke altid tid til mere dybtgående analyser. Det var sådanne overvejelser, jeg - med Estrup i ryggen - holdt mig til som økonomisk vismand.

Artiklen ”Tradition og fornuft” fra 1979 i et festskrift i anledning af familien Steensen-Leths 400 års jubilæum på Steensgaard kan stå som eksempel på mange sider af Estrups virke. Han er i selskab med folk langt fra fagøkonomernes kred; Thorkild Bjørnvig, Jørgen Gustava Brandt og K.E. Løgstrup er blandt forfatterne. Estrups artikel analyser balancen mellem fornuft og tradition; en analyse i stil med Estrups andre analyser af store, principielle konflikter i samfundstænkningen. I argumentationen indgår en grundig analyse af utopier i ældre klassiske værker som Swifts *Gullivers Rejser* og Holbergs *Niels Klim*. Der er også kælet for stilen med en dyb respekt for traditionerne. Artiklen er skrevet med gammel retskrivning, og jeg husker, hvordan Hector og instituttets ældste sekretær med lige begejstring kæmpede med retskrivningen fra før retskrivningsreformen i 1948. Ældre sekretærer husker endnu Hectors manuskripter skrevet med den for ham karakteristiske guldfyldepen.

Andre elementer i forfatterskabet kunne drages frem, men der skulle allerede være givet et indtryk af en produktion, der kommer vidt omkring og behandler de store spørgsmål i økonomien og samfundet. Det er tit dybtgående principielle overvejelser i tilknytning til temaer, der er oppe i den danske eller internationale

debat; arbejdsværdilæren omkring 1968, mikrofundamentet for makroøkonomien i 1970'erne og den matematiske økonomis forhold til virkeligheden i 1980'erne. Denne kombination af en interesse for det nyeste og en skepsis overfor formelle ekserciser prægede også hans undervisning. Ud over undervisningen i økonomisk teorihistorie og videnskabsteori havde han ved flere lejligheder mere tekniske fag som f.eks. vækstteori. Han underviste faktisk også i 1960'erne i økonometri, hvor han - inden faget blev overtaget af professionelle økonometrikere som Ellen Andersen - indførte en moderne amerikansk lærebog. Men selv når han underviste i disse tekniske fag, lagde han vægt på, at det ikke var matematikken, men ideerne, der var det vigtige.

Estrup var uhyre belæst også på områder, der lå langt uden for det, økonomer normalt beskæftiger sig med. Ofte brugte han i sine økonomiske arbejder billeder hentet fra Shakespeare eller den klassiske mytologi. Han tænkte klart og uortodokst, og lod sig ikke begrænse af traditionel tankegang. Han var beskeden og hjælpsom og havde brede interesser. Men blandt de interesser indgik ikke universitetsadministration. Da han var institutbestyrer i 1970'erne, gik rygtet, at hans holdning var, at hvis folk mente en henvendelse alvorligt, kom den nok igen, så man behøvede ikke åbne breve, første gang de kom.

Han var på mange måder en professor af den gamle skole, der tænkte dybe tanker, men så med skepsis på moderne universitets- og publiceringsstrategi. Han havde dog ikke denne professortypes arrogance, tværtimod var han en hjælpsom og venlig vejleder for kollegaer og studerende. Så venlig, at en ældre professorkollega under debatterne med de marxistiske studenter i 1970'erne udtrykte håbet om, at han ville ligne sin oldefar, konseilspræsidenten, noget mere.

Mange, der tumler med store principielle problemer, vil savne ikke længere at kunne diskutere dem med Hector Estrup.

Ære være hans minde.

- 1 Disse mindeord er en forkortet og omarbejdet udgave af Niels Kærgårds nekrolog i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*. Nekrologen i dette tidsskrift indeholder også Hector Estrups publikationsliste og en mere udførlig dokumentation for en række af oplysningerne i disse mindeord.